

Jina: Nambari Yako:

Sahihi Yako:

Tarehe:

**KAKAMEGA NORTH SUBCOUNTY JOINT EXAMINATIONS
KCSE Trial Exam**

**102/3
KISWAHILI
KARATASI 3
Fasihi
JULAI 2018
Saa 2½**

MAAGIZO:

Jibu maswali *manne*

Swali la *kwanza* ni lazima

Maswali *matatu* yaliyosalia yachaguliwe kutoka sehemu hizo zingine: *Fasihi simulizi, Riwaya,*

Tamthilia na *Ushairi*.

Usijibu maswali *mawili* kutoka sehemu moja.

Kila swali lina alama 20.

Karatasi hii ina kurasa 4 zilizopigwa chapa. Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawa sawa na kuwa maswali yote yamo.

1. USHAIRI

Sinisumbuwe akili, nakusihi e mwandani.
 Afya yangu i dhahili, mno nataka amani
 Nawe umenikabili, nenende sipitalini
 Sisi tokea azali, twenda zetu mizumuni
 Nifwateni sipitali, na dawa ziko nyumbani?

Mababu hawakujali, wajihisipo tabani
 Tuna dawa za asili, hupati sipitalini
 Kwa nguvu za kirijali. Mkuyati uamini
 Kaafuri pia kali, dawa ya ndwele fulani
 Nifwateni sipitali, na dawa ziko nyumbani?

Mtu akiwa yu hali, tumbo Una walakini,
 Dawa yake ni subili, au zongo huanoni
 Zabadili na sahali, kwa maradhi yalo ndani
 Au kwenda wasaili, wenyewe walo pangani
 Nifwateni sipitali, na dawa ziko nyumbani?

Mtu kwenda sipitali, ni kutojuwa yakini
 Daktari k'ona mwili, tanena kensa tumboni
 Visu vitiwe makali, tayari kwa pirisheni
 Ukatwe kama fagili, tumbo nyangwe na maini
 Nifwateni sipitalini, na dawa ziko nyumbani?

Japo maradhi dhalili, kutenguliwa tegoni
 Yakifika sipitali, huwa hayana kifani
 Wambiwa damu kalili, ndugu msaidieni
 Watu wakitaamali, kumbeno ndiyo bunani
 Nifwateni sipitali, na dawa ziko nyumbani?

Mizimu wakupa kweli, Wakueleze undani.
 Maradhiyo ni ajali, yataka vitu thamani
 Ulete kuku wawili, wa manjano na kijani
 Matunda pia asali, vitu vyake vi shambani
 Nifwateni sipitali, na dawa zimo langoni?

Jibu maswali yafuatayo

- (a) Lipe shairi hili kichwa mwafaka alama2
- (b) Mtunzi alikuwa na lengo gani alipotunga shairi hili alama2
- (c) Mbona mshairi hataki kwenda hospital ini alama3

- (d) Eleza umbo la shairi hili alama6
- (e) Kwa nini mshairi alitumia ritifaa katika ushairi? alama2
- (f) mshororo wa mwisho una maana gani? alama2
- (g) Andika maana ya maneno haya kama yalivyotumiwa kwenye shairi: alama4
- (i) Dhalili.....
- (i) Azali
- (iii) Sahali
- (iv) Tumbo nyangwe

SEHEMU B: RIWAYA

K. Walibora : Kidagaa Kimemwozea.

Jibu swali la 2 au la 3.

2. “Kama huyu ni mwanangu basi nilizaa na nani?Pasi ya viganja viwili kofi hazilii”.

- a) Tambua mnenaji na mnenewa wa dondoo hili. (alama2)
- b) Bainisha tamathali mbili ambazo zimejitokeza katika usemi huu. (alama4)
- c) Kwa kurejelea kisa cha dondoo,eleza udhaifu wa msemewa. (alama14)

20 marks

3. Jadili majukumu yoyote kumi ya vijana katika jamii kwa mujibu wa riwaya Kidagaa Kimemwozea. 20 marks

SEHEMU C: TAMTHILIA

Pauline Kea : KIGOGO

(Alama20)

4. "Mataifa mengi ya Afrika yamekumbwa na tatizo la uongozi mbaya." Thibitisha ukweli wa kauli hii kwa kurejelea tamthilia ya kigogo. (al 20)

SEHEMU D: FASIHI SIMULIZI

5. Soma hadithi hii kasha ujibu maswali

Ilikuwa alfajiri yenye baridi. Umande ulitapakaa kote. Ukungu ulitanda hivi kwamba hungeweza kumuona mtu alikuwa hatua chache mbele yako.Ndovu alipoamka, alikuta fisi mlangoni pake. Fisi alikuwa amemlimia ndovu shamba lake, lakini alikuwa hajalipwa ujira wake.

Kila alipomwendea ndovu kwa ajili ya malipo yake, fisi alitiliwa huku na kutolewa kule.”Leo ni leo”,fisi alimwambia ndovu.”Nimevumilia vya kutosha. Kila siku ninapokuja kuchukua pesa zangu, hukosi hadithi mpya ya kunisimulia. Leo sitoki hapa bila pesa zangu!”

Fisi alipomaliza kumwaga joto lake, ndovu alimwambia: “Sikiliza fisi. Mimi nimeheshimika kote kijijini. Naona haja yako ni kunivunja heshima –mbele ya familia yangu na wanakijiji kwa jumla. Sikulipi pesa zako, mpaka ujifunze kuwaheshimu wazee. Nakuamuru uondoke hapa mara moja, kabla sijakasirika! Nataka uende popote, unapofikiria kwamba unaweza kupata msaada.

Ukienda kwa chifu, usisahau kwamba tunakunywa na yeye. Ukienda polisi, mkuu wa kituo amejaa tele mfukoni mwangu. Ukienda mahakamani, hakimu tulisoma darasa moja. Popote uendapo, hakuna yeyote atakayekusikiliza”

“Zaidi ya hayo, hakuna yeyote atakayekuamini. Mimi naitwa Bwana pesa. Kwangu umeota mpesapesa na kustawi. Nani ataamini kwamba naweza kushindwa kulipa vijisenti vichache ninavyodaiwa na fisi?”

Fisi alisikiliza kwa makini majitapo ya ndovu. Aliamua kumpasulia ndovu mbarika: “Bwana ndovu najua kuwa wewe una nguvu na uwezo mkubwa wa kifedha. Lakini hayo yote mimi hayanihusu ni yako na familia yako. Sitakuruhusu unidhulumu kilicho haki yangu. Usiutumie uwezo uliopewa na Muumba kuwaonea na kuwanyanyasa maskini wasio mbele wala nyuma” alimaliza usemi wake na kuondoka huku machozi yakimdongoka.

Fisi alipofika nyumbani, aliwasimulia fisi wanyonge wenzake yaliyomsiba. Fisi walikusanyika na kulizingira boma la ndovu huku wakisema: “Tunataka haki itekelezwe! Dhuluma lazima ikome! Unyanyasaji lazima ukome!” Ndovu aliposikia kelele langoni mwake, alipiga simu kwenye kituo cha polisi.

Mara, kikosi cha polisi wa kupambana na ghasi kiliwasili. Fisi walipigwa mijeledi na kuezekwa marungu. Waliojifanya mabingwa walipigwa risasi. Fisi waliosalia walikimbilia makwao, huku wakichechemea kwa maumivu. Mpaka wa leo fisi wangali wanatembea kwa kuchechemea.

- (a) Usimulizi huu ni wa aina gani? Toa sababu. (alama 4)
- (b) Eleza tamathali za usemi zilizotumika katika hadithi hii. (alama 4)
- (c) Eleza sifa za ndovu katika hadithi hii. (alama 5)
- (d) Fafanua jinsi kisa hiki kinavyo dhihirisha methali: ‘Mwenye nguvu mpishe’ (alama 4)
- (e) Je, hadithi zina umuhimu gani katika jamii? (alama 3)

6. a) Eleza dhima nne za hojaji katika utafiti wa fasihi simulizi. (alama 4)

b) Fafanua vizisingizi vyovyote vinane katika ukusanyaji wa fasihi simulizi. (alama 16) 20 marks

SEHEMU D: HADITHI FUPI (ALAMA 20)

WAHARIRI: ALIFA CHOKOCHO NA DUMU KAYANDA - TUMBO LISILOSHIBA NA HADITHI NYINGINEZO

Jadili ufaafu wa anwani TUMBO LISILOSHIBA kwenye hadithi hii. (Alama 20)